

► D'un temps perdut

ROLAND SIERRA

L'Orquestra Planas i les festes majors de 1932-1933

Durant els anys trenta del segle passat, existien a Catalunya nombroses orquestres i bandes musicals que amenitzaven festes majors, balls de carnaval, etc. Algunes, les més modestes, no eren conegudes més enllà de l'àmbit local o comarcal; d'altres, en canvi, es passejaven per arreu del país. Entre les últimes, una de les que va gaudir de més prestigi fou, sens dubte, l'Orquestra Planas, que actuà a Sitges en diverses ocasions –tant al Prado com al Retiro– i que fou contractada per la societat del carrer d'Àngel Vidal com a plat fort festes majors de 1932 i 1933.

Jaume Planas, introductor del jazz

Els inicis de la carrera musical del polifacètic Jaume Planas i Simó (1889-1974) coincidiren amb els anys de la Primera Guerra Mundial, quan Barcelona es convertí en una de les ciutats més cosmopolites d'Europa i els seus locals nocturns prengueren el relleu del parisenc Montmartre. L'Edén Concert fou un dels fars d'aquella Barcelona plena d'artistes refugiats, espies, aristòcrates calavera i prostitutes amb ganes d'esdevenir vedetes. Quan acabava la funció, a la segona planta del foyer de l'Edén se celebraven uns concerts als quals posava música un grup dirigit per Jaume Planas.

A principis dels anys vint, Planas provà sort com a tenor i debutà al Liceu amb *La Traviata* de Verdi. L'experiència no reeixí i llavors Planas es decantà per les operetes. Va actuar a diverses ciutats espanyoles i també a l'Amèrica Llatina. A la tornada creà la seva pròpia orquestra, coneguda com Jaume Planas i els seus discos vivents, amb la qual introduí i difongué la música de jazz a Espanya. Entre les acaballes de la dècada de 1920 i el 1936, el conjunt de Planas actuà als millors locals barcelonins.

Així mateix, va compondre la música d'algunes pel·lícules (com per exemple la sardana *Terra catalana*, per al film *Mercedes*, estrenat el 1932), i enregistrà força discos en distints ritmes. Un d'ells fou el tango *Oiga, patrón*, que va gravar el mític Carlos Gardel durant la seva estada a Barcelona l'any 1928 (amb tot, el disc no arribà a sortir al mercat per deficiències en la gravació).

Després de la Guerra Civil, Jaume Planas exercí de funcionari a l'Ajuntament de Barcelona i fou contrabaixista de l'orquestra del Liceu, plaça que va guanyar per oposició.

L'Orquestra Planas i 'Los tesoros de Neptuno'

Com ja s'ha dit al començament, l'Orquestra Planas fou el plat fort del programa de la festa major *retirista* de 1932. En sessió del 17 d'agost d'aquell any, el president de la societat, Sadurní Llansó, informava tot satisfet als companys de junta que per al dia 24 es podria comptar amb la presència de la celeberrima Orquestra Planas de reconocida fama, con la cual se había firmado contrato, porque aún cuando representa un importante dispendio para la Sociedad, cree que ello quedará de sobras compensado con los ingresos que podrá proporcionar su actuación y por el renombre que proporcionará a El Retiro. I així fou. El 24 de agost, el conjunt de Jaume Planas

L'Orquestra Planas va actuar a molts locals barcelonins als anys trenta

LA VANGUARDIA

Planas i la seva banda, els anys vint, en la inauguració de l'estudi gran de Ràdio Barcelona

MERLETTI - IEFC

donà dos concerts i amenitzà el ball de la nit. Quatre dies més tard, en la seva crònica dels actes de Festa Major, *El Eco de Sitges* es desfeia en elogis envers l'Orquestra Planas i afirmava que era el *non plus ultra de los conjuntos artísticos dedicados a la interpretación de la bullanguera música del jazz*. I encara afegia: *El baile superó a los deseos de sus organizadores, pues resultó un festival brillantísimo digno de figurar en el historial de las cosas selectas de El Retiro*. El programa de bailables fue ejecutado con tal precisión y maestría por la Orquestra Planas, que los centenares de espectadores y dancantes le colmaron de aplausos.

El 30 d'agost es reuní novament la junta *retirista* i tots els membres estigueren d'acord a assenyalar que la festa major havia estat un

veritable èxit, *tanto por el contingente de vecinos y forasteros que nos han visitado como por la perfecta organización de servicios en cuantos actos ha celebrado la Sociedad*. Tanmateix, sempre hi ha un però. I aquell any el però fou l'espectacle de varietats que s'havia representat la nit del dia 25 d'agost.

Gràcies al programa publicat a l'Eco sabem que duia per títol *Los tesoros de Neptuno* i que anava a càrrec de la companyia del baríton Josep Parera. El setmanari definia la revista com una fantasia còmica sonora, en 2 actes, 1 pròleg i 8 quadres i anunciava també que hi apareixien un *nutrido coro de vicetiples*.

Contràriament al seu costum, el dissabte següent el setmanari es limitava a dir que

s'havia representat l'obra, però no en feia cap valoració. Era una manera d'expressar que no havia estat del seu grat. Per la seva banda, la directiva, en la reunió abans esmentada, lamentava que l'espectacle hagués estat *por todos conceptos censurable, no respondiendo a la tradición de la casa y presentado en forma mezquina*.

Tres actuacions del 1933

L'Orquestra Planas tornà novament al Retiro el 31 de gener de 1933, pocs dies abans que s'inaugurés la temporada de carnaval. En aquella ocasió, el conjunt fou presentat amb el seu nom oficial: *Jaime Planas y sus discos vivientes*.

A més del director i els músics, integraven l'espectacle els següents personatges: John Lewis, *bailarín americano excéntrico, el hombre de goma*; Carmen Salazar, *primerísima bailarina*; Henry-Bray, *bailarín fantasista*; Pilar Cañete, *estilista argentina*; Anita Flores, *vedette*; Araceli Lewis, *cancionista y bailarina excéntrica americana*; l'humorista Rafael Arcos, i Xalma, *chansonnier fantasista*.

No cal ser gaire espavilat per veure que la majoria d'aquests artistes es deia realment com anunciava el cartell. De fet, no n'hi havia cap d'estranger. Tots eren del país. En aquest sentit, val la pena recordar el que una vegada digué el crític Sebastià Gasch a les pàgines de *Mirador* bo i parlant dels estilistas argentinos, que tant abundaven en aquells anys (a l'igual que els ballarins excèntrics): *Quina gràcia fan aquests estilistas! Cap no ha nascut a les terres del Plata. Tots són d'aquí. Però parlen, fins i tot entre ells, amb el més pur accent de Leandro Alem, de Corrientes o de la Boca*.

El 2 de juliol següent, l'Orquestra Planas féu una altra actuació als jardins del Retiro. En la ressenya de l'Eco, a més de consignar l'èxit de la vetllada, s'esmentava que el ball de la propera festa major s'havia confiat a lla citada orquestra. Ja en la sessió del 8 d'agost, la junta autoritzà al president de l'entitat –encara ho era en Sadurní Llansó– a *firmar el contracte amb els Espectacles Fantasio, cedint l'orquestra de Jaume Planas pel dia 24 d'agost, comprometent-se a tocar un concert vermouh de 12 a 1, un altre concert de 4 a 6 i el ball públic de la nit, per la quantitat de 1.500 pessetes*.

Al final, aquella nit de Sant Bartomeu tingué lloc a El Retiro un gran ball continu que fou amenitzat per l'Orquestra Planas i la Pallarès Jazz Orquestra. Com a senyal de la mútua admiració que es tenien Jaume Planas i Gabriel Pallarès, cada mestre féu tocar al seu conjunt una peça composta per l'altre: l'Orquestra Planas interpretà el pasdoble *Mujeres* –que Pallarès havia estrenat el juny anterior–, i el grup sitgetà va correspondre tocant un vals de Planas titulat *Mercedes*. Segons l'Eco, ambdues composicions van mereixer formidables ovacions de los centenares de espectadores y dancantes que invadían totalmente la sala y sus alrededores.

Quant a l'espectacle teatral que tradicionalment es representava la nit del 25 d'agost, en aquella ocasió no hi hagué sorpreses desagradables com l'any anterior. Per curar-se en salut, es contractà una coneguda companyia de sarsuela, la qual posà en escena les peces *Katiuska* i *La Dolorosa*.